7. feladatsor

Statisztika

2013. december 11.

1. Egy pénzérme nem szabályos, p valószínűséggel a fej lesz felül ($0 < p < 1$), de p értéke ismeretlen. Feldobjuk az érmét 100-szor, és azt tapasztaljuk, hogy a fejek száma 73 lett. Ez alapján adjunk maximum-likelihood-becslést p-re.

2. Egy $n = 10$ szervert tartalmazó kiszolgáló minden szervere minden pillanatban $0 < p < 1$ valószínűséggel foglalt, a foglaltságok szerverenként függetlenek. Tehát a foglaltak száma $Binom(n, p)$ eloszlásúnak tekinthető. A p-t szeretnénk meghatározni, ehhez 10 mérést végeztünk: 2,3,2,5,4,6,3,1,0,1.

   A minta alapján határozzuk meg p legvalószínűbb értékét, azaz adjuk meg a p maximumlikelihood becslését általában $Binom(n, p)$ (fix n esetén), majd a konkrét példában.

3. Adjuk meg az (a) exponenciális, (b) Poisson, (c) geometriai eloszlásból vett minták maximum likelihood becslését.

4. Tegyük fel, hogy egy kérdőívvel a megkérdezettek jövedelmi viszonyait akarják felderíteni. A korábbi tapasztalatok szerint a magas jövedelműek 0,2 valószínűséggel alacsony jövedelműnek vallják magukat. Az alacsony jövedelműek csupán 0,1 valószínűséggel állítják, hogy ők a magas jövedelműek. Adjunk maximum likelihood becslést a tényleges θ arányra az alapján, hogy a beérkezett kérdőívek közül x szólt magas, $n - x$ pedig alacsony jövedelemről.

5. A családok jövedelmét egy olyan skálán mérjük, ahol $X = 1$ a létminimumnak felel meg. Feltételezzük, hogy a jövedelem eloszlása az $f(x) = \frac{\theta}{x^{\theta+1}}$ ($x \geq 1$) sűrűségfüggvénnyel adható meg. (Ez az úgynevezett Pareto-eloszlás). Adjunk maximum likelihood becslést a θ-ra, ha 10 véletlenszerűen választott család jövedelme alapján: 1,53, 2,76, 19,65, 4,16, 7,31, 1,21, 254,2, 5,45, 1,12, 1,63.

6. Egy alkatrész élettartama exponenciális eloszlású θ/t várható értékkel, ha t hőmérsékleten működtetjük. Tegyük fel, hogy az n megfigyelést a különböző $t_1, \ldots, t_n$ hőmérsékleten végeztük és $x_1, \ldots, x_n$ élettartamokat figyeltünk meg. Adjunk maximum likelihood becslést θ-ra.

7. Egy város energiafogyasztása normális eloszlású ismeretlen μ várható értékkel és a korábbi tapasztalatok alapján ismert σ szórással. n napon keresztül végeztünk méréseket $x_1, \ldots, x_n$ eredménnyel, majd az $(n+1)$-edik naptól m napon keresztül át csak a város egyik kerületéből érkeztek adatok, ahol a fogyasztás várható értéke az egész város fogyasztásának a fele: $y_1, \ldots, y_m$ a kapott adatsor. Tételezzük fel, hogy a szórás itt is σ. Adjunk maximum likelihood becslést μ-re.

8. Egy cukorgyárban a cukrot 1000 gramm névértékű zacskókba csomagolják. A gyártási technológiából eredően az egy zacskóba kerülő cukor szórása 50 gramm, a várható értéke azonban ismeretlen, jelölje m gramm. Megvizsgálunk 25 zacskót, és azt tapasztaljuk, hogy a bennük lévő cukor mennyisége átlagosan 986 gramm. Elfogadjuk-e 95%-os szinten az $m = 1000$ hipotézist az $m \neq 1000$ hipotézis ellenében? Mi lenne a helyzet, ha a szórás csak 20 gramm lenne?

9. Egy oldat sótartalmát mérjük laborban. 5 mérést végzünk, melyek során a sótartalomra rendre a következő értékek adódtak (gramm/liter): 7.7, 8.1, 7.7, 7.5, 7.0. Az oldatról előzetesen azt állították, sótartalma 7 g/l. Elfogadjuk-e ezt 95%-os szinten azon hipotézis ellenében, hogy a sótartalom nem 7 g/l?

10. Megvizsgálták, hogy 10 ember mekkora távot tudott 5 perc alatt lefutni. Ezután mindenki 3 napot diétázott, és így is megmérték a futásteljesítményt. Azt szeretnénk kideríteni, hogy a diéta befolyásolta-e a futásteljesítményt. Bizonyítható-e 95%-os szinten, hogy a diéta javított a teljesítményen?

Diéta előtt	1520	1830	1620	1740	1970	2130	1910	2000	1980	1900
Diéta után	1630	1810	1700	1800	1930	2100	1960	2160	2040	1970

11. Egy gyárban azt vizsgálják, milyen módon lehetne növelni a munkások termelékenységét. Kétféle módot tesztelnek: (A) fizetésemelés, (B) munkakörülmények javítása. Két külön csoporton tesztelnek. Az alábbi két táblázat tartalmazza a termelékenység változását.

(A)

munkás	1	2	3	4	5	6
változás	1.1	0.2	-0.1	2.2	1.3	1.3

(B)

munkás	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
változás	1.3	2.5	1.2	0.8	0.3	1.9	3.2	2.4	2.2	3.2

(a) Fogadjuk el vagy utasítsuk el 95%-os szinten azt a nullhipotézist, hogy a fizetésemelés nem változtatja a termelékenységet.

(b) Fogadjuk el vagy utasítsuk el 95%-os szinten azt a nullhipotézist, hogy a munkakörülmények javítása nem változtatja a termelékenységet.

(c) Fogadjuk el vagy utasítsuk el 95%-os szinten azt a nullhipotézist, hogy a munkakörülmények javítása nem növeli jobban a termelékenységet, mint a fizetésemelés.

12. Kétféle tápot tesztelnek, az egyiket 6 csirkén, a másikat pedig 8 (az előzőektől különböző) csirkén. A tesztelésnél azt vizsgálják, mekkora a testsúlynövekedés a tápszer nélküli állapothoz képest. Az eredmény:

A típusú táp

csirke	1	2	3	4	5	6
növekedés	2.1	1.2	1.4	2.2	0.4	1.7

B típusú táp

csirke	1	2	3	4	5	6	7	8
növekedés	1.7	2.2	1.1	1.8	2.5	0.9	1.6	1.7

Döntsük el kétmintás t-próba segítségével, hogy a két táp hatása egyformának tekinthető-e 95%-os szinten.

13. Amikor az embereket megkérdezik, hogy mekkora a tömegük, gyakran mondanak a valóságosnál kisebb értékeket. Szeretnénk eldönteni az alábbi adathalmazról, hogy igazi mérésből származik, vagy az emberek megkérdezéséből nyerték. Azt a tényt fogjuk használni, hogy mérés esetén az utolsó számjegyek eloszlásának egyenletesnek kell lennie a $\{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$ halmazon. Döntsünk $0,95$ szinten arról a hipotézisről, hogy mérésből származnak az adatok.

utolsó számjegy	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
mérések száma	35	4	4	3	4	24	2	4	8	2

(a) Határozzuk meg H_0 és H_1 hipotéziseket.

(b) Határozzuk meg a próbastatisztika értékét. Mekkora a szabadságfoka a próbastatisztikának?

(c) Határozzuk meg a 0,95 szignifikanciaszinthez tartozó kritikus értéket a χ^2 eloszlás táblázatából.

(d) Hasonlítsuk össze a kritikus értéket és a próbastatisztika értékét, majd döntsünk arról, hogy elvetjük-e H_0-t, vagy nem.

14. Egy tóban háromféle hal él: amúr, makréla és ponty. Ottó bácsi, az öreg horgász azt súgja nekünk, hogy a tóban kétszer annyi a ponty, mint a makréla vagy az amúr. Kifogtunk 60 halat; döntsük el ez alapján 95%-os szinten, hallgathatunk-e Ottó bácsira.

amúr	makréla	ponty
11	14	35

15. Azt szeretnénk megtudni, hogy a bukósisak színe és a baleseti sérülések típusa között van-e összefüggés. Az utóbbi néhány év adatai alapján a következő táblázatot kaphatjuk:

	fekete	fehér	sárga/narancs
Kontroll (nem sérült)	491	377	31
Balesetes (sérült vagy meghalt)	213	112	8

$\varepsilon = 0,05$ elsőfajú hibavalószínűséggel döntsünk arról a hipotézisről, hogy a csoport (kontroll vagy balesetes) független a bukósisak színétől.

16. Egy csavar lehet hibás méret illetve szilárdság alapján is. Megvizsgáltunk 460 darab csavart.

	jó méret	rossz méret
jó szilárdság	416	16
rossz szilárdság	23	5

Döntsük el 95%-os szignifikanciaszinten, hogy az, hogy egy csavarnak megfelelő-e a szilárdsága illetve a mérete, független-e.